

Veghel.

Den tienden Augustus 1898 bezocht ik de gemeente Veghel; ik reed van Lindhoven over Son en St. Oedenrode (alwaar ik in het hotel Walraven ontbeet) naar Veghel, en vond op de grens dier gemeente een net aangekleede erewachter onder commando van een zoon van den wethouder Standers (tevens lid der Staten). Dichterbij de kom werd ik de harmonie; in optocht ging het naar het nette, doelmatic ingerichte Raadhuis.

Ontvangsten door St. en W. werd mij door een kleindochter, tje van den burgemeester, een meisje van Son, een mooi bouquet aangeboden.

Op mijne audientie verschenen de deken, de dominee, het bestuur der Israëlitische gemeente. - Daarna het lid van den Raad Smits, de griffier bij het kantongerecht Prak, de leden van den Raad Stauffer en van Eert, de linnenfabrikant Rath, en de secretaris van Lith. -

Aan den deken (van den Heuvel) beloofde ik, bij een volgend bezoek zijne kerk te komen kijken; de predikant vermeldde, dat hij in Veghel ± 20 webrarende gezinnen bediende, en buiten Veghel enkele boeren, pachters van hoesen van de maatschappij tot bevordering van welstand onder landlieden in Noord-Brabant. De Israëlieten klaagden over den strijd, door den Boerenbond tegen hen aangebonden, met name over den kalverhandel, welke hen ontnomen was. - Smits, een boer van de vrouw van Sopers, den gemeente-ontvanger te 's Bosch, had niets te vertellen; ik hoorde later, dat hij buitengewoon rijk moet zijn, evenals ook de wethouder Standers.

Prak en Stauffer kwamen hun compliment maken. Van Eert had klachten tegen het gemeentebestuur; die klachten spruiten daaruit voort, dat, toen in December 1898 de betrekking van secretaris van Veghel vacante, van Eert, gaarne zijn schoonzoon, het hoofd der school te Berlicum als zodanig had benoemd gezien; nu hem dat niet gelukt is, en van Lith als zodanig benoemd werd, nu kan het bestuur geen goed meer daer; met Stauffer maakt hij nu eenne sowede oppositie tegen alles, wat het gemeentebestuur doet.

Keghel.

is hij lid van den gemeenteraad, men was hem dan liever kwijt dan lijf; voor zeer korten tijd dede hij nog een motie van wantrouwen tegen B. en W. voor, ^{voor} die motie stemde hij ten slotte geheel alleen. In 1901 is hij als raadslid her- komen; dat zou zeker niet geschied zijn, als hij niet ransel konnen bier ^{van} de doelen had gegeven, alle middelen waren hem destijds goed; vooral stelde hij veel met op- meene pamphletten; de fatsoenlijke menschen willen met hem sinds dien tijd niet meer te doen hebben. Hij was o. a. lid van een kegelclub; na die gemeene verkiezing ^{manoeuvre} namen alle leden van die club leuss ontslag, omdat ze met blaufen niet in dezelfde vereeniging willen zitten. Blaufen is gekleurd met een juffrouwe Dreyndel uit den Haag; ze behoort niet tot de fijne Dreyndels. — Hij heeft geen hinderen.

Zijn broer, harris blaufen, die met hem de jaren en balot zwaak heeft, maek nog lastiger zijn. Harris blaufen is gekleurd met juffrouwe gebreants van sluis 14, een Protestante, die later Katholiek is geworden. Ze heb- ben 6 volwassen kinderen, 3 zoons en 3 dochters. Van de zoons zijn er 2 in de zaak, terzijf de derde in Cuyf woonk en boornieuwe maek worden.

Zk daerog B. en W. op een onderzoek in te stellen naar de oorzaak van het feit, dat er in 1900 19 levens van.. gegeven kinderen waren, tegen 156 levenden.

Voor het mogen hebben van een verandering op gemeen- raport wordt ff 2.50 6 jaars behaald; dat is de eeni- reoognitie, en wordt ten onrechtelike behandeling genaamt.

De hoofden der scholen zorgen voor het aanleggen van de kachels; zij leveren de brandstof. — Een en kinder is in een overnemen met het gemeentebestuur geregeld, ~~de~~ de verplichting werd niet bij de instructie opgelegd.

Zk oud archief schijnt heel netjes geordend te zijn; het is in een afzonderlijke archiefkamer opgesteld. —

Om het stofscham te houden, raadt de ih. aan, boven langs de planken banden van lakken aan te brengen.

De eigendommen van de gemeente betrekken niet heel veel meer; de gemeente had vroeger veel beschoonden;

Keghel.

die zijn echter voor en ^{geheel} na verkocht. Van de laagste grond- maakten de koopers weiland; van de hooge bouwland. — Gemeente bezit nog wat mastenbosjes, wellicht een 60 hl. A.; in de laatste 20 jaren werd jaarlijks gemiddeld voor ff 1000 mast verkocht; nu is er voluwend niet veel meer te verkoopen. — De uitgeschapte bosjes worden steeds meer tot mastenbosjes aangeglegt; ook de heide, welke Keghel nog heeft (± 50 hl. A.) wordt langzamerhand ontgon- nel. — Als er stampen in den grond zitten, dan zijn die stampen voor den arbeider, en zal de bewerking van den grond ± ff 50 per hl. A. kosten; zitten er geen stampen in den grond, dan komt de hl. A. op ff 75. — Een poekpluk.. maek, ± 20.000 op de hl. A.; komt met B. en W. in kost ff 40 de 1000. Hier man kunnen samen in een dag 20.000 planten in den grond zetten.

Zk onderhoud van de waterleidingen komt geheel ten laste van de aangeglegen eigenaren, behalve wat betreft de rivier de Spa; Idere wordt, voor rekening van de gemeente, jaarlijks twee maal gereegd, dat kost aan Keghel jaarlijks van ff 250 tot ff 300. —

B. en W. schouwen de waterleidingen; ze behoeven nog al niet dikwijls een proces verbaal op te maken. — Zk het raadslid blaufen hadden ze echter meer groote last; deze weigerde en maek gealengerd worden. Igelukkig volgele een veroordeling doordan kantonreeder, Idere Idie niet gevolgd, dan zochden B. en W. groote last hebben geliepen.

Van het eind van de haven, in een vootpad op lende heeft de gemeente voor drie jaren een ijeren veerpont gelegd, en heeft daar ff 0.01 beorgeld.

Algemeene begraafplaats lijk in de heide, op een halfuur distantie van Keghel. Lijkhuisje wordt afgebroken door het pliblich; heeft althans van het publich veel te lieden.

Er zijn in Keghel twee geneesheeren gevestigd; een doctar zou het onmogelijk afkinnen. De van der Voort is de gemeente geneesheer; men is over hem zeer tereden.

— Larentin beschikt jaarlijks over ff 2.500 of 3.000; de Ellis abellis vereeniging over ff 500. —

Veghel.

De politiecommissie wordt behoorlijk waargenomen; de beide veldwachters waren vroeger maredaerders. —

Drie cooperatieve roombeltofabrieken: 1 te zijlvaant, 1 te Lerde en 1 te Ven. —

Darmant en pellen fabriek van Kalle geeft een goed stuk brood aan \pm 50 menschen. —

Den 2 April 1906 kwam ik weer in Veghel; ik was opletend per trein naar Uden gaan; daare vond ik een rijtuig van Putters, succesfieveldig bezocht ik Bachel, Erp en Veghel ten namtamen te Veghel den trein weer naar den Bosch.

Het gehele gemeentebestuur met den secretaris en den ontvanger kwamen mij in het begin van de vestibule te gemaet.

Ik verleende audientie aan

a een drukker, de goede, die de publicaties der gemeente in zijn courant (de Veghelsche courant) wil hebben, en die om een staal en een label vraagt, om tijdens de raadszittingen een raadsverslag voor zijn courant te kunnen maken; — zijn verzoek bij Mr. van W. gestemd;

b Versteijen, die van hieshout, twee arme menschen, die om meerdere bedieling vragen;

c v. d. Kulk, oprichter v. d. p. waternoot, die bezig is een ontwerp te maken voor wegen, die \pm 2½ ton rullen kosten; de gemeenten willen 20% betalen, maar de provincie maect danleppen en onderhouden! 33 R. dl.!

d den pensioneerden postdirecteur Jhr. v. Sant, ofsels, die wil dat, by eventuele vacature, zijn woonplaats verplaatst wordt van Se. beringen naar Veghel;

e den landbouwer van Hierlo, die lijnervolge van de nieuwe bouwverordening niet in staat is zijn achterhuis behoorlijk op te bouwen; de eischen zijn te hoog; hij heeft sommel geld niet. — Hem voor hulp aanbevelen aan Mr. van W. —

Blauson is nog lid van den Raad; maar men wil hem nu gelukkig spoedig kruigh zijn; hij gaat nu in den draag wagen, en heeft zijn wagenhuis voor f. 1000. — verhuurd aan de van der Voort; zeke f. 500. te deure, maar v. d. Voort maect wel, omdat zijn huis door den eigenaar verhuurd was en hij geen ander huis kon krijgen. —

Veghel.

Ik heb er Mr. en W. opgemeren, daher ook thans meer abnormaal veel kinderen als levend geboren aangegeven — 18 — op 221 geboorten.

Noch in de kam, noch in de kerkhovpen zijlvaant of Lerde is er kermiss, zelfs niets dat daarop lijkt; van blaar dat een stoomcarrossiel geen plaats kan krijgen, niettegenstaande men 500 staanzeldt wilde betalen.

De gasfabriek gaat tegenwoordig goed; zij dekt althans de exploitatiekosten, terwijl men de verlichting van de gemeente doen voor niets heeft.

Bij het onderhoud der waterleidingen door de aangelanders stukt men op moeilijkheden; zelfs twee leden van den Raad (Blauson en Oppert) moesten deswege door een strafuwal, ging tot hun plicht gebrach worden.

Den 14 Maart 1910 kwam ik weer in Veghel. Tervoren was ik in Kleenwigh en Winther geweest; te Veghel nam ik later den trein naar den Bosch.

Ik had een drulike audientie aan allerlei menschen, die kunne opwachting kwamen maken; het secretarie personeel, dat later hoofd burgemeester te worden, leverde een groot contingent: Kelfschoten, Otto de Kuyper enz.

Woningwet wordt goed gehandhaafd. Veghel heeft een gemeente oprichter van f. 350; voor controle opvolgen voorschrijven bouwverordening krijgt hij f. 100. extra.

Raadsvacaturen worden meestal bij candidaatsstelling aanvulot; de heer Völcher werd als abstandig gekozen in de vacature van den oud. burgemeester. Jhr. de Kuyper.

Burgemeester geeft zich wel moeite in zake de verbetering van de rivier de Aa; jammer, dat hij zoveel tegenwerking ondervindt! Kleenwigh wil er niets van weten, en wil alles laten zooals het is; Astem en Dewone hebben er niet op tegen, maar willen niet mede werken en niet mede betalen. Winmenthorst kroopt burgemeester eene vergadering van belang hebbenden te samen te roepen en dan de Raad wad vooruit te brengen.

Gasfabriek werkt ongunstig; het bedrijf kan zich niet dekken; men verlangt erg naar eene elektrische centrale

Veghel.

en zou haast er toe kunnen besluiten, zie bij de Beel Centrale aan te sluiten.

Er is geen staat van exploitatie van gemeentelijke bezittingen, burgemeester zal er een doen aanleggen.

Welhouder van den Tillaart is een echte Waerenbonden; ik kreeg het met hem haast te kwaad over de maaidijfheden, die de beerenlembank maaiden, als er geld gevraagd wordt; hij vond het heel natuurlijk, dat er 10 tot 12 menschen zich mede beemaiden, want voor dat iemand geld van de beerenlembank ter leen kan krijgen.

Van het goede plan, om de parochies Vinkel, Hoosbrack en Vorstenbosch aan een hoorden weg te helpen, zal wel niets komen; deesch trok zich terug; ~~Als~~ Vinkelrode had geen geld enz.

Er was vroeger in Veghel veel kernis; maar omstreeks 1870 liek de dellen de processie naar Venlo van zijden de kermissdag ~~verbreken~~; ± 1200 man gingen mede, Veghel was als uitgedorven. — Zoo is het sinds dien geblijven. Van daar, dat mollemolens en derg. geen zaken maaken en weg bleven; thans komt er niet dan een enkele kachdraam voor de kinderen; maar van kernis houden is geen sprake meer.

Den 18 Mei 1915 bezocht ik per auto van uit den Bosch de gemeente Veghel; tevoren was ik er 5 en geweest.

De burgemeester had eindelijk klachten over den veldwachter Kevaks; de man was absoluut onbetrouwbaar; hij weigerde het tevensaal hoe over een bepaalde zaak een schriftelijk rapport uit te brengen; hij had ten huize van zijn dochter, die naaister en stiefmoeder is, een winkel geopend; hij woonde niet in zijn eigen huis, maar ten huize van zijn dochter; — het vischwater in de haven is verpacht; hoe de ~~preleters~~ van dat vischwater bevaagden, dat het vischwater werd afgevischt, bleek het, dat Kevaks aan die menschen permissie had gegeven. —

Over een in ander Kevaks ter verbaasde ding opmerken. Deze geraag zich brutaal en onbehebbelijk; hij beweert zelfs, dat de burgemeester mandeling permissie had gegeven, om dat vischwater af te vischen;

Veghel.

diens broeder Herman Völker was daar bij geweest! — Ik heb aan Kevaks gezegd, dat aan dat gelooft met dat wonen een eind moest komen; hij moest kiezen of deelen: als veldwachter bedanken, of wel de winkel er aan geven. —

De burgemeester is zijn chef; hij moet doen, wat hem wordt opgedragen. — Daar zijn reeds zoveel klachten over hem geweest; de maat is nu vol; het minste, wat er nu bij komt is voor mij een reden, om hem weg te jagen. —

Volgens B. en W. heeft Veghel zijn ophoornst te danken aan de haven; het verkeer in de haven neemt voortdurend toe; nog nooit werd zoveel hooingeld gebeurd als in 1914.

Tusschen Veghel en Hoken liggen de gehuchten Loope Vlei en Hooze Vlei; de pastoor van die gehuchten heeft het noodig geacht, zijne parochie Mariaheide te noemen; B. en W. spreken in het verslag omtrent den toestand der gemeente ook van Mariaheide, thans doet op geen enkele kaart te vinden is.

Er is nog al wat industrie in Veghel; de voornaamste fabrieken zijn de damast- en pellenfabriek van gebrs Rath; de klampfabriek van gebrs Broen; en de gedensende melkfabriek van gebrs Völker. — Vooral deze laatste maakt goede zaken; voor de oorlog ging de melk naar Engeland; thans hegen zeer hoge prijzen naar Duitsland.

Men verlangt hard naar electriciteit; gasfabriek maakt slechte zaken; steenkolen te duur; gasprijs met 2 cent verhoogd. — Vereniging Electro Technisch Onderwijs (U. E. T. O.) opgericht; de Vries, directeur Centrale Leugh, komt 2 keer in de week een electriciteitscursus geven. —

Verbetering rivier de Aa. Operaden te brachten aan een goed plan te komen van een deskundige; dan kan men zien, hoe men aan geld komt om het dit te voeren; men moet echter de verbetering tot stand willen brengen; alle gemeenten moeten bereid zijn tot samenwerking. —

Herhalingsonderwijs wordt geen belangstelling; thans heeft men uitgevonden, het's Landacys bekluisde te laten geven, en hoe pret het bekluisen! —

Den 29 Juli 1919 bezocht ik per auto van uit den Bosch

Veghel.

de gemeenten Veghel en Schijndel.

De woningnood is groot; men heeft twee terreinen opkocht om arbeiderswoningen te bouwen, en is bezig een vereniging op te richten tot bevordering van de volkswoningbouw.

Bij de raadsverkiezing werden 8 van de 13 leden uitgeworpen; drie van de nieuwe leden zijn erg rood, drie nieuwe leden zijn verheerwoordigers van de werklieden.

Er is in Veghel veel geld verdiend; vóór den oorlog bedroeg voor den hoofdelijken omslag het belastbare inkomen 7 ton; thans $\text{fl. } 1.300.000!$ — Er wordt $\text{fl. } 23.000$ geheven.

Veel waterschade; alle beemden langs de Aa staan onder water.

Er is geen staat van exploitatie der gemeentelijke bezittingen. — Voor ontginning van gronden met behulp van staatsboschbeheer is geen terrein meer aanwesig.

Drinkwater is slecht; de plannen om een waterleiding te maken voor de gemeenten Veghel, Schijndel en St. Odenderode werden nog niet uitgevoerd.

Afval is er bijna niet. Vincentius bedekt één huishouden, waarin een man aanwezig is; verder alleen maar weedeuwen en weesen. Het afloze men arm, bestuur kan er goed komen.

De distributie is tal nu toe goed gelopen; kostte in het geheel $\text{fl. } 35.000$ d. i. $\text{fl. } 1.70$ per huifd per jaar.

Wat den aanleg van den weg Veghel - Vorstenbosch is de tijt verstreken; men zal bij de Staten komen om verlening van den termijn. —

Nog steeds geen kernis; men veest, dat die binnen korten jaren zal ingevoerd worden. In plaats daarvan had men de laatste jaren de processie naar den Bosch. —

Vóór mijn vertrek het grote beerenlands opbouw aan de slaven in oagerschouw gemanen. Daar ontvangen door den Directeur Dennen, en door het heel bestuur: Vincent van den Heuvel, Coze,

Veghel

Banken, Teskens, van Olokhouen, Verbevens (directeur van de Baeren Leenbank), Ards. — Het was heel interessant. — Men verlangt sterk naar stroom van onze centrale, omdat men nu reeds uit de oorspronkelijke eigen installatie is uitgeproeid, en eigenlijk de dubbele capaciteit behoeft van wat men heeft. —

Binnenkort gaat men een dergelijke inrichting in Speerbruidenberg bouwen; maar die zal nog 2 maal zoo groot worden. —

De installatie in Veghel kostte 6 ton; er werd gebouwd door Stulermeyer de Breda. — De meeste machines kwamen uit Duitschland. —

Den 30 Mei 1923 bezoekt ik Veghel en Son.

Welhouder Rath is afwezig.

De raadsverkiezing bracht vier nieuwe Raadsleden: de welhouders Rath en van den Sillaart hadden zich niet herkiesbaar gesteld; de Heeren Frank en Verhoeven werden niet herkozen.

De moeilijkheden in de gemeente en den Raad werden mij verklaard als vervoorsacht te zijn door den Heer Rochefort, destijds ontvanger (der Registratie) in Veghel, een actief vrijzinnig democraat. Daar zijn voordurend staken en agitatie, en veldend de oppositie in de gemeente; deze bracht een aantal oppositiemannen, waaronder ook Bonghaerts, den klerk van Rochefort, in den Raad. Al die oppositiemannen zochten naar wettelijke middelen, om den burgemeester den voet dwars te zetten, gingen zij om raad bij Job. van Vel, den welhouder van Helmond. —

Door toedoen van Velker werd Rochefort verplaatst naar Ziel.

De oppositie zal thans geleid worden door den dierenarts Dr. Blaem, die, met Bonghaerts en Winters op eens wilde lijst gekozen werden. — De oppositie zek er thans alles op, om Dr. Blaem gekozen te krijgen tot welhouder. —

Er is nog woningnood in Veghel; in 18 woningen waren tweegehuuten. St. Garmberlus boeude 62 woningen; dat kost thans van de gemeente $\text{fl. } 3000$ sjaars; later vermoedelijk nog veel meer.

Veghel

Eigen plaasland bouwde 6 middenstands woningen, met
eene Krijgs premie van f 11.000.

Veghel bouwde thans zelf 6 arbeiderswoningen van
f 2500, met eene Krijgs premie van 6 x f 250 = f 1500. —
dese woningen moeten f 3.50 huur doen = 7% van het
kapitaal. — De bouwplaats (een flinke tuin) kost f 2.50.

Er is veel werkeloosheid; gemeente verschaftte van den
winter aan 73 menschen werk; thans nog aan 42. —
Algemeen in de industrie; de boeren laten niet werken. —

v. d. Zillaart rekende voor, wat een boerenbrecht kost:

f 250. loon

300. Kost en inwoning

3 l. 20 zegels plakken

6. 60 = f 1.20 per f 100 loon landbouwongevallen met

Boerendien 6 weken verpleging en verzorging in geval van
ziekte in gevolge het arbeidscontract.

Voor schakelbaan bijzonder onderzoek werd f 250.000
geleend.

Distributie kostte f 43.000. Eerste aflossing in 1925.

Opmerkelijk bezit is geheel ontgaan; door werk-
loosheid liet men een ven van 4 bl. A. aanplampen. Dit
kostte ruim f 10.000. Het is thans goed weiland en
brengt f 200 pacht op. — Werkloosheid maakte er-
der voor f 26.000 een verbindingsweg — lengte 1200 bl. —
tusschen de haven en het kanaal.

Municipemeester Volker beweerde, dat er geen water-
schade geleden werd, waarop v. d. Zillaart begon hem
niet veel, en aanboonde dat van Veghel naar IJlmond,
en van Veghel naar den Bosch alle beemden lanops de
toe onder water stonden, en onmenselijke schade leden.

De harde wegen Veghel - Eerste (Grindweg) en
Veghel - Zeytaart (de Keiweg) zijn in onderhoud bij de
gemeente; de andere harde wegen bij de Provincie of
het Rijk.

De v. d. Voort is arm en dakloos; men is erg met
hem ingesomen.

Het elektriciteits bedrijf gaf in 1922 een verlies saldo
van f 5000. — Tangierien men volgens de rentabiliteitsreke-

Veghel

^{eerst}ning na 7 jaar quille moet spelen, heeft men over het slechte
resultaat thans nog geen al te goede zorg.

De gasfabriek gaf in 1922 een voordelig saldo van f 2800. —

De kunstnestsfabriek van Coenen en Schoenmaeckers
en de opvoermaatschappij van den Boerenbond zijn slecht
bedrijven, waar 3 winters vele handen werk vinden,
en 3 zomers weinig te doen is.

Stroom Bosch - IJlmond zal wel blijven bestaan;
alle langs liggende gemeenten werken samen om die
in stand te houden.

Stroom Veghel - Oef zal wel te niet gaan; de langs
liggende gemeenten interesseeren zich niet voldoende
voor haar voortbestaan. Als de industrie in Oef

erg goed gaat, dan bedruipt die lijn zich zelf, met het
er veel geld bij te kort. — Bovendien doet de S.S. aan

de handgrootte concurrentie aan; zij wilde geen koolwagens
voor ^{het vervoer van} gesticht we naar Rotterdam beschikbaar stellen, wan-
neer de aanvoer van net enz uit Rotterdam naar Oef

ook niet per spoor geschiedt. Dat nu toe had dat
vervoer van Rotterdam tot Veghel per ochip plaats,
en van daar naar Oef per tram.

Er is nog steeds geen permis in Oef; in de plaats daarvan
kent eene processie naar den Bosch, of naar Kevelaer,
dan wel een bijzonder feest bij gelegenheid van den
verjaardag van H. H. de Kerklingin.